

BAMAs Etiske retningslinjer

Dokumenteier og godkjenner: CEO i BAMA Gruppen AS

Sist godkjent: 12. september 2024

Innhold

Hilsen fra Konsernsjefen	3
1. Om de Etske retningslinjene	4
1.1 Våre forpliktelser	4
1.2 Brudd og konsekvenser	4
1.3 Søk veiledning!	5
1.4 SI FRA!	5
2. Dette er BAMA	5
2.1 Vår visjon og våre verdier	5
2.2 Vi er ansvarlige og vi opptrer med integritet	5
3. Våre regler for ansvarlig forretningspraksis	7
3.1 Vi vurderer interessekonflikter i vår virksomhet	7
3.2 Vi integrerer helse, miljø og sikkerhet (HMS) i vår kultur	7
3.3 Vi respekterer menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold	8
3.4 Vi bryr oss om naturen og miljøet	9
3.5 Vi vurderer integriteten til våre leverandører og andre forretningspartnere	9
3.6 Vi har nulltoleranse for korrupsjon og bestikkelser	10
3.7 Vi har klare prinsipper for gaver og representasjon	11
3.8 Vi forplikter oss til rettferdig konkurranse	12
3.9 Vi beskytter vår virksomhet, eiendom og eiendeler og rapporterer korrekt og nøyaktig	12
3.10 Vi følger regelverk knyttet til sanksjoner og eksportkontroll	13
3.11 Vi forplikter oss til å forhindre hvitvasking og skatteunndragelse	13
3.12 Vi beskytter og behandler vår informasjon konfidensielt	13
3.13 Vår offentlige kommunikasjon er konsistent og gis ut fra de som er utpekte representanter	14
Alltid husk	15

Hilsen fra Konsernsjefen

Som CEO i BAMA Gruppen (BAMA), en global ledende aktør innen ferskvareindustrien, vil jeg understreke viktigheten av våre verdier som definerer vårt oppdrag og som er drivere for vår kollektive innsats.

BAMA er blant de ti største globale spesialistene innen fersk frukt og grønnsaker, med virksomhet som ekspanderer i Norden og over hele Europa. Vår innflytelse består av mer enn tilstedeværelse i markedet; den utgjør en forpliktelse til å fremme samfunnsmessig velvære.

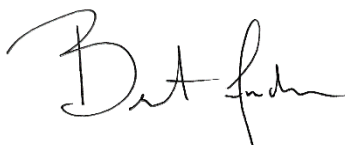
Våre mange dedikerte medarbeidere på tvers av landegrensene gir daglig uttrykk for vårt engasjement gjennom å skape en sunnere fremtid, opprettholde etisk forretningspraksis og implementere bærekraftige løsninger gjennom hele verdikjeden vår. I årevis har vi fremmet initiativer som "5-om-dagen" for å forbedre folkehelsen, ikke bare rettet mot barn og unge, men også for voksne. Vårt oppdrag forblir urokkelig: å fremme en sunnere livsstil for alle.

I BAMA opererer vi innenfor et robust etisk rammeverk som uttrykker vår identitet, våre prinsipper og våre profesjonelle standarder, underbygget av vår visjon, verdier og disse Etiske retningslinjene. Våre leverandører forplikter seg også til å etterleve disse høye standardene gjennom våre Etiske retningslinjer for leverandører og forretningspartnere.

Vårt tydelige etisk standpunkt bidrar til en positiv kultur på arbeidsplassen og understøtter forsvarlige beslutninger. Vår forpliktelse til integritet er avgjørende for BAMA Gruppens suksess, for hver enkelt person i teamet vårt og for meg personlig.

Vårt styre og vår ledergruppe er klare i sin dedikasjon til bærekraftig og samvittighetsfull forretningspraksis. Vi engasjerer oss aktivt med våre leverandører, partnere og interessenter for å møte de miljømessige, sosiale og etiske utfordringene i vår bransje. Gjennom grundige aktsomhetsvurderinger knyttet til bærekraft og menneskerettigheter, søker vi å redusere eventuelle negative påvirkninger på miljøet, enkeltpersoner og lokalsamfunnene vi opererer i.

La oss sammen fortsette å være gode eksempler på endringen vi ønsker å se, og sikre at BAMAs tradisjoner brukes som en kraft for det gode i verden.

Bent Andersen
CEO/Konsernsjef BAMA Gruppen

1. Om de Etske retningslinjene

1.1 Våre forpliktelser

Disse Etske retningslinjer fastsetter våre forpliktelser, forventninger og krav til ansvarlig forretningsatferd i BAMA. Våre Etske retningslinjer er basert på prinsipperklæringen fra medlemsorganisasjonen Etisk Handel Norge, som BAMA er medlem av, samt på OECDs Retningslinjer for ansvarlig næringsliv¹.

Standardene beskrevet i de Etske retningslinjene gjelder for oss alle: ansatte, innleid personell, ledere, direktører og styremedlemmer, samt personer som handler på vegne av BAMA. BAMA stiller ikke bare strenge etiske krav til vår egen virksomhet, men også til vår forsyningskjede; Det er etablert egne Etske retningslinjer for BAMAs leverandører, forretningspartnere og andre tredjeparter som fastsetter BAMAs krav og etiske standarder som gjelder for disse. Alle datterselskap i BAMA Gruppen skal følge disse Etske retningslinjene, eller alternativt lokale Etske retningslinjer med tilsvarende standarder.

Vi har alle et personlig ansvar for å sørge for at alle aktiviteter i BAMA overholder disse Etske retningslinjene og andre interne prosesser og prosedyrer, samt gjeldende lovgivning i alle markeder vi opererer. Hvis det er en forskjell mellom et lovkrav og disse retningslinjene, skal den strengeste standarden gjelde.

Vi stoler på at du opptrer med integritet og utøver god dømmekraft. Disse Etske retningslinjene er også ment å være et kompass og et veiledende verktøy for å navigere i utfordrende situasjoner.

Når du vurderer en handling i jobbsammenheng for BAMA, spør deg selv:

- Er det lovlig?
- Er det i tråd med BAMAs verdier, prinsippene i disse Etske retningslinjene og andre styrende dokumenter?
- Gjennomføres aktiviteten med åpenhet og transparens?
- Ville både du og BAMA vært komfortable med at aktiviteten ble avslørt offentlig?

Hvis du ikke kan svare "ja" på alle disse spørsmålene, bør du vurdere en annen fremgangsmåte. Når du står overfor usikkerhet eller et etisk dilemma, søk veiledning!

1.2 Brudd og konsekvenser

Alle aktiviteter som utføres på jobb for BAMA skal overholde gjeldende lover og forskrifter, disse Etske retningslinjene og andre interne prosedyrer og retningslinjer.

Uredelige handlinger i strid med disse standardene kan ha alvorlige konsekvenser for vår konkurransevne og vårt omdømme. Brudd på disse standardene vil derfor bli fulgt opp. For ansatte kan dette innebære disiplinære konsekvenser som i de alvorligste tilfellene medfører oppsigelse eller oppsigelse, samt rapportering til relevante offentlige myndigheter.

¹ <https://mneguidelines.oecd.org/>

1.3 Søk veiledning!

Etiske dilemmaer kan oppstå i ulike forretningssituasjoner, og det er ikke alltid enkelt å avgjøre hva som er rett eller galt. Hvis du har spørsmål knyttet til temaene i disse Etiske retningslinjene, eller hvis du trenger råd for å ta etiske forretningsbeslutninger, kan du gjerne diskutere ditt dilemma med kollegene dine eller din leder. Du kan også kontakte Compliance, Legal eller HR for veiledning.

- Compliance@bama.no
- Legal@bama.no
- HRpost@bama.no

1.4 SI FRA!

Hvis du opplever, er vitne til eller har rimelig bekymring for at kritikkverdige forhold har funnet sted, bør du rapportere din bekymring umiddelbart.

Vi har tro på at åpenhet og god kommunikasjon i hele organisasjonen fremmer en bedre arbeidskultur. Vi oppfordrer deg derfor til å si fra og rapportere et problem dersom du mistenker faktiske eller potensielle brudd på loven, disse Etiske retningslinjene, interne retningslinjer, prosedyrer eller etiske normer, eller andre brudd som påvirker ansatte, leverandører, forretningspartnere, kunder, BAMA eller offentligheten generelt. Å si fra sikrer vår etterlevelse, reduserer uakseptabel oppførsel og kan forhindre at skadelige situasjoner oppstår. Ansatte så vel som eksterne interessenter skal føle seg trygge ved å si fra uten å risikere gjengjeldelse så lenge rapporteringen er gjort i god tro.

Du kan finne mer informasjon om hvordan SI FRA her:

<https://www.bama.no/om-bama/varsling/>

2. Dette er BAMA

2.1 Vår visjon og våre verdier

BAMAs visjon «EN SUNNERE OG FERSKERE FREMTID» gir klare føringer for vår rolle i samfunnet, våre beslutninger og vår opptreden. Vår forretningsidé er å skape ansvarlig, grønn vekst gjennom ferske og sunne produkter, basert på samarbeid gjennom hele vår verdikjede.

De Etiske retningslinjene er basert på våre verdier og ambisjoner om å være målrettet, inspirerende, ansvarlig og samspillende. Våre verdier er av stor betydning for måten vi håndterer våre kunder, samarbeidspartnere og ansatte på. Ved å leve opp til våre verdier skal vi skape en god arbeidsplass, være en attraktiv arbeidsgiver og bidra til at vi i fellesskap skaper verdier på riktig måte.

Vi handler ferske, høykvalitetsprodukter fra produsenter over hele Norge, og fra alle kontinenter. Dette gjør oss til en stor global aktør og inkluderer et ansvar for å handle deretter. Vi tilstreber å drive vår virksomhet på en slik måte at det ytre miljøet bevares, at rettighetene til ansatte og andre interessenter i verdikjeden ivaretas, og at våre produkter er ferske og sunne, i tråd med kundenes forventninger.

Hos BAMA har vi mot til å gjøre det rette. Å vise åpenhet, ærlighet og integritet setter oss i stand til å ta ansvar for våre valg og våre handlinger.

2.2 Vi er ansvarlige og vi opptrer med integritet

I BAMA er vi ansvarlige, både som virksomheter og som enkeltansatte. Hvis du er en ansatt med en ledende rolle (Leder) har du betydelig innflytelse på mennesker og drift, og derfor har du et ekstra ansvar. Vi representerer alle BAMA, også utenfor arbeidsplassen.

I BAMA skal vi opptre med integritet og være respektfulle overfor våre kolleger, kunder, leverandører og andre forretningspartnere, samt andre som vi møter i vårt daglige arbeid. Vi skal strebe etter å gjøre det rette, selv når vi møter utfordringer og dilemmaer.

BAMAs ansvar, som virksomhet:

- Sette høye standarder for integritet for vår virksomhet og kommunisere disse standardene til våre ansatte gjennom disse Etske retningslinjene og andre styrende dokumenter.
- Gi alle ansatte den opplæringen og de verktøyene som er nødvendige for å kunne håndtere etiske problemstillinger de kan møte i arbeidet.
- Sikre at alle rapporter om brudd behandles konfidensielt og ansvarlig, i samsvar med lover og reguleringer.

Som BAMA-ansatt forventes jeg å:

- Gjøre meg kjent med innholdet i disse Etske retningslinjene.
- Opptre i tråd med prinsippene og kravene i disse retningslinjene og være en god etisk ambassadør for BAMA.
- Søke veiledning hvis jeg er i tvil om en beslutning er i tråd med disse retningslinjene, andre styrende dokumenter og gjeldende lover og forskrifter.
- Si ifra og rapportere hvis jeg mistenker, observerer eller opplever brudd på disse Etske retningslinjene, andre styrende dokumenter og/eller gjeldende lover og forskrifter.
- Delta aktivt i opplæring i etikk og compliance.

Som BAMA Leder er jeg en rollemodell med betydelig innflytelse på mennesker og drift. Jeg har derfor et utvidet ansvar for å sikre at vi driver vår virksomhet etisk og ansvarlig. Jeg forventes å

- Gå foran med et godt eksempel og løfte frem standardene og kravene i disse Etske retningslinjene og veilede teamet mitt i hvordan de kan gjøre det samme.
- Fremme en trygg ytringskultur ved å skape et åpent, rettferdig og tillitsfullt arbeidsmiljø. Oppmuntre ansatte til å stille spørsmål og si fra om bekymringer, og til å diskutere sine dilemmaer. Støtte enkeltpersoner som rapporterer bekymringer eller brudd. En sak som blir rapportert til meg skal håndteres med integritet og profesjonalitet, og jeg vil aldri foreta eller tillate noen gjengjeldelse mot noen som rapporterer en bekymring i god tro.
- Påse at de Etske retningslinjene overholdes, og sikre at all nødvendig opplæring for teamet mitt gjennomføres.
- Respondere på brudd på retningslinjene med passende tiltak, avhengig av hvor alvorlig bruddet er. Dette kan inkludere opplæring, disiplinære konsekvenser, rapportering til overordnede eller til relevante offentlige myndigheter.

3. Våre regler for ansvarlig forretningspraksis

3.1 Vi vurderer interessekonflikter i vår virksomhet

En interessekonflikt er en situasjon der våre egne personlige og/eller økonomiske interesser kan være i konflikt med interessene til BAMA. En interessekonflikt kan være enten

- faktisk (har skjedd eller er pågående),
- potensiell (kan oppstå gitt visse relasjoner eller omstendigheter) eller
- oppfattes (kan bli tolket av andre som en interessekonflikt).

Vi søker å unngå situasjoner der slike konflikter kan oppstå. Men når de oppstår, må vi håndtere dem på en åpen og profesjonell måte. Som ansatt i BAMA har du rett til å styre dine personlige anliggender og investeringer. Det forventes imidlertid at du er lojal mot BAMA og at du ikke engasjerer deg i saker som kan ha motstridende interesser med BAMAs interesser. Det er din individuelle plikt å vurdere om en slik interessekonflikt kan oppstå, og å ta det opp med din leder.

Interessekonflikter kan være knyttet til deg selv, et familiemedlem eller en nær venn. Et "familiemedlem" inkluderer din ektefelle, romantiske partner, barn, foreldre, søsken, søskenbarn, nevøer, nieser, tanter, onkler, besteforeldre, barnebarn og svigerfamilie. En "nær venn" kan inkludere alle slags personlige ikke-familære forhold, som naboer, tidligere kolleger, venner fra studier, skolen, etc.

Noen eksempler på situasjoner som kan representere en interessekonflikt, der du bør diskutere med din leder:

- Rekruttere eller ha personalansvar for familiemedlemmer eller nære venner.
- Ha økonomiske interesser i en forretningspartner, leverandør, kunde eller konkurrent til BAMA.
- Ha familiemedlemmer eller nære venner som jobber eller utfører tjenester for en forretningspartner, leverandør, kunde eller konkurrent til BAMA, avhengig av deres rolle og din egen rolle.
- Ha andre stillinger eller verv utenfor BAMA som potensielt kan påvirke din evne til å utføre dine arbeidsoppgaver for BAMA.

Hva betyr det for meg?

- Ikke ta del i forretningsavgjørelser i situasjoner der din uavhengighet (upartiskhet) kan settes i tvil, der det kan være en faktisk, potensiell eller oppfattet interessekonflikt.
- Vær åpen, legg frem og diskuter med din leder enhver faktisk, potensiell eller oppfattet interessekonflikt slik at denne konflikten kan unngås eller håndteres på riktig måte.
- Som leder skal en interessekonflikt som rapporteres til deg håndteres med nødvendige tiltak og dokumenteres.

3.2 Vi integrerer helse, miljø og sikkerhet (HMS) i vår kultur

Som ansatt i BAMA er vi ansvarlige for både vår egen og andres sikkerhet, og vi skal alle bidra til å forebygge arbeidsulykker og skader på arbeidsplassen. Vi integrerer helse-, sikkerhets- og miljøtenkning i vårt daglige arbeid, og vi sørger for at vi overholder alle gjeldende HMS-retningslinjer, prosedyrer og krav. Som leder skal du påse at interne og eksterne HMS-krav etterleves og arbeide aktivt for å redusere risiko innenfor ditt ansvarsområde.

Hva betyr det for meg?

- Forstå risikoen der jeg befinner meg og opptre i henhold til sikkerhetsprosedyrene.
- Bidra aktivt i forebyggende HMS-arbeid, bl.a. ved å rapportere farlige situasjoner og komme med forslag til forbedringer.
- Si fra, innrapporter og stopp enhver form for farlig/utrygg aktivitet umiddelbart.

BAMA er en rusfri arbeidsplass. Det er forbudt å være påvirket av alkohol, illegale rusmidler eller andre rusmidler mens du utfører arbeid. Dette omfatter all bruk av rusmidler som, enten i arbeidstid eller i din fritid, vil kunne påvirke utførelsen av arbeidet i virksomheten, arbeidsmiljøet eller BAMAs omdømme.

Som et unntak, kan det i forbindelse med representasjonsaktiviteter eller interne sosiale arrangementer serveres alkohol i moderate mengder. Dette forutsetter at alkoholinntak ikke kombineres med håndtering av maskiner eller kjøretøy, eller utførelse av andre arbeidsoppgaver som er uforenlige med inntak av alkohol.

Hva betyr det for meg?

- Utfør aldri ditt ordinære arbeid for BAMA under påvirkning av narkotika, alkohol eller andre rusmidler. Moderat inntak av alkohol i sammenheng med representasjon eller forretningsrelatert arrangement er unntaket fra hovedregelen.
- Moderat inntak betyr at du skal vise måtehold og være forsiktig med ditt eget alkoholinntak. Sørg alltid for at alkoholfrie alternativer er tilgjengelig.

3.3 Vi respekterer menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold

Vi driver vår virksomhet med respekt for menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og menneskeverd, og vi sørger for at alle ansatte er sikret, og er informert om, grunnleggende rettigheter og ansettelsesvilkår.

Vi streber etter å ha en sunn og trygg arbeidsplass i samsvar med gjeldende HMS-retningslinjer, uten trakassering, diskriminering, uforholdsmessig behandling og utnyttelse. Som ansatt i BAMA står vi fritt til å melde oss inn i eller danne fagforeninger og vi har rett til individuelle eller kollektive forhandlinger.

Vi nyter alle godt av et mangfoldig og inkluderende arbeidsmiljø som er trygt både fysisk og psykososialt. Vi er alle ansvarlige for å bidra til en kultur basert på respekt, rettferdighet, likhet og inkludering. Vi respekterer hverandres forskjeller i skikker og kultur.

I BAMA vil vi ikke tolerere noen form for diskriminering. Diskriminering omfatter all ulik behandling, eksklusjon eller preferanse basert på etnisitet², kaste, religion, alder, funksjonshemming, kjønn, sivilstand, seksuell legning, fagforeningsmedlemskap/arbeid eller politisk tilhørighet. Ansatte med lik erfaring, ytelse og kvalifikasjoner skal få lik lønn for likt arbeid.

Videre vil vi ikke tolerere noen form for trakassering, inkludert seksuell trakassering. Trakassering er enhver uønsket oppførsel mot en annen person som skaper et fiendtlig, skremmende, ydmykende,

² Etnisitet refererer til blant annet nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk.

nedverdiggende eller støtende arbeidsmiljø, og dermed påvirker en kollegas verdighet eller psykiske velvære.

Hva betyr det for meg?

- Ta ansvar for å skape og opprettholde et trygt og sunt arbeidsmiljø for deg selv, dine kolleger og forretningspartnere. Behandle alle med respekt, rettferdighet og verdighet.
- Delta aldri i noen form for fiendtlig eller skremmende oppførsel. Krenkende eller nedverdiggende bemerkninger og vitser er ikke akseptable.
- Si fra og rapporter hvis du mistenker, observerer eller opplever noen form for diskriminering, trakassering eller på annen måte brudd på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold på din arbeidsplass eller andre steder i BAMA eller leverandørkjeden.

3.4 Vi bryr oss om naturen og miljøet

Hele verden er påvirket av klimaendringer. Klimaendringene vil blant annet påvirke tilgangen til mat og vann og kvaliteten på avlingene over hele verden. Hos BAMA har vi som mål å redusere vårt karbonavtrykk på miljøet både i vår egen virksomhet og i vår leverandørkjede. Vi jobber kontinuerlig med å redusere våre karbonutslipp og optimalisere ressursutnyttelsen vår, ved å stille krav til transporttjenester og ved å forbedre prosedyrer knyttet til produkhåndtering, pakking og distribusjon. Vi støtter og sikter mot en kultur og økonomi for gjenbruk, resirkulering og gjenbruk av ressurser.

Hva betyr det for meg?

- Bidra aktivt til effektiv bruk, gjenbruk, resirkulering og gjenbruk av ressurser.
- Bidra til kontinuerlig forbedring av våre prosesser og prosedyrer for å redusere vårt karbonutslipp og våre avfallsmengder.
- Sikre at miljøpåvirkning tas i betraktning når forretningsbeslutninger tas, inkludert bruk av miljøvennlig teknologi.

3.5 Vi vurderer integriteten til våre leverandører og andre forretningspartnere

Våre leverandører og andre forretningspartnere er svært viktige for BAMA, og vi vil behandle dem med respekt og rettferdighet. Ansvarlig innkjøpspraksis er et viktig verktøy for å drive virksomheten vår på en ansvarlig måte. Vi erkjenner at våre leverandører og forretningspartnere potensielt kan utsette oss for omdømmerisiko, operasjonell og juridisk risiko. Vi vil vurdere integriteten til våre leverandører og forretningspartnere, og vi vil prioritere leverandører og forretningspartnere med høy etisk standard og som viser vilje til kontinuerlig forbedring gjennom samarbeid med oss.

Vi forventer at våre leverandører og forretningspartnere overholder gjeldende lover, respekterer menneskerettigheter og følger våre etiske standarder. BAMAs leverandører og forretningspartnere er pålagt å overholde BAMAs Etske retningslinjer for leverandører og forretningspartnere.

I BAMA jobber vi aktivt med aktsomhetsvurderinger (due diligence) for ansvarlig næringsliv, og vi kartlegger risikoen for negativ påvirkning på mennesker, samfunn og miljø, både i egen virksomhet og i leverandørkjeden. Der våre aktiviteter forårsaker eller bidrar til slik negativ påvirkning, vil vi følge opp og iverksette tiltak for å stanse, forebygge og redusere påvirkningen. Tiltak overvåkes og effekten vurderes, og vi vil søke å gjenopprette skaden der det er nødvendig.

Vi forventer også at våre leverandører og forretningspartnere aktivt arbeider med aktsomhetsvurderinger på tilsvarende måte.

Hva betyr det for meg?

- Sørg for at tilstrekkelig vurdering av integriteten er utført før avtale med en leverandør eller annen forretningspartner inngås.
- Sikre at etterlevelse av BAMAs Etiske retningslinjer for leverandører og forretningspartnere er regulert i kontrakter, med mulige sanksjoner ved manglende overholdelse.
- Kommuniser forventninger og følg opp på jevnlig basis for å sikre at leverandører og forretningspartnere oppfyller våre forventninger og krav.

3.6 Vi har nulltoleranse for korrupsjon og bestikkelser

I BAMA har vi nulltoleranse for alle former for korrupsjon og bestikkelser, inkludert smøring og tilretteleggingsbetalinger (facilitation payments). Vi vil opptre med profesjonalitet, åpenhet og ærlighet, og vi vil følge alle relevante nasjonale og internasjonale antikorrupsjonslover. Korrupsjon defineres av Transparency International som misbruk av betrodd makt for privat vinning.

Korrupsjon undergraver samfunnets tillit, forsterker sosial urettferdighet og forstyrrer markeds mekanismer, noe som fører til urettferdig konkurranse. Det er en alvorlig forbrytelse, og enhver slik eksponering vil ha alvorlige konsekvenser for BAMA og for alle involverte personer.

I praksis er korrupsjon det å

- kreve, motta eller akseptere,
- for seg selv eller for andre personer,
- en utilbørlig eller upassende fordel,
- for å påvirke en forretningsbeslutning eller prosess,
- eller å tilby eller gi noen det samme.

Dette inkluderer beslutninger knyttet til utnevnelser, oppdrag og prosjekter. En utilbørlig eller upassende fordel kan gjelde et bredt spekter av fordeler, inkludert (men ikke begrenset til) kontanter og materielle gaver, kostnadsdekning, rabatter, betaling av reise eller overnatting, deltakelse på sosiale arrangementer, samt personlige og profesjonelle tjenester og tjenester. Bestikkelser brukes også for å beskrive handlingen med å tilby eller motta en upassende fordel. Enhver bestikkelse anses som korrupsjon og er derfor forbudt.

Tilretteleggingsbetalinger, også referert til som «smøring», er betalinger av mindre pengesummer for å forenkle eller fremskynde utførelsen av rutinemessige myndighetsfunksjoner, som å utstede tillatelser eller lisenser eller en saksbehandling. Enhver tilretteleggingsbetaling anses som korrupsjon og dermed forbudt i BAMA.

Det skal alltid utvises spesiell varsomhet under forhandlinger, beslutningsprosesser, tilbud, anbud og lignende situasjoner ettersom risikoen øker for misligheter, eller for å skape et feilaktig inntrykk av misligheter. Tilsvarende skal det utvises spesiell varsomhet i forhold til offentlige tjenestemenn. Betaling av penger eller å gi noe annet av verdi til en offentlig tjenestemann, direkte eller indirekte, er aldri tillatt.

Hva betyr det for meg?

- Aldri krev, tilby, gi, motta eller aksepter en utilbørlig eller upassende fordel fra en leverandør, forretningspartner, kunde eller annen forretningsforbindelse som potensielt kan påvirke en forretningsbeslutning eller prosess.
- Utfør aldri tilretteleggingsbetalinger på vegne av BAMA, direkte eller indirekte gjennom en tredjepart, med mindre din helse eller sikkerhet er i fare. Alle forespørsler om tilretteleggingsbetalinger skal rapporteres til din leder eller gjennom BAMAs **Si fra** varslingskanal.

3.7 Vi har klare prinsipper for gaver og representasjon

I BAMA verdsetter vi etablering og vedlikehold av gode forretningsrelasjoner med kunder, leverandører og andre forretningspartnere gjennom ulike møter, representasjon og sosiale aktiviteter. Vi er imidlertid forsiktige med risikoen som kan oppstå ved utveksling av gaver og invitasjoner, for eksempel måltider og underholdningsarrangementer. Disse aktivitetene kan skape en interessekonflikt, så vel som skape inntrykk av misligheter og utveksling av utilbørlige fordeler. Vi må derfor følge noen grunnleggende prinsipper når vi utveksler gaver eller når vi inviterer til eller deltar på representasjonsaktiviteter. Lederen din skal alltid være informert om de gaver og invitasjoner du gir eller mottar.

Som hovedregel unngår vi å tilby eller ta imot gaver i BAMA. Imidlertid kan høflighetsgaver eller såkalte reklameartikler av beskjedent verdi, gitt i naturlig tilknytning til et forretningsarrangement, være akseptabelt under visse omstendigheter, for eksempel for å takke noen som holder et innlegg på en konferanse. Høflighetsgaver kan være blomster, en bok, en beskjedent priset flaske vin, sjokolade eller lignende. Pengegaver eller gavekort som kan konverteres til kontanter er aldri akseptable som høflighetsgaver.

I sjeldne tilfellene der det åpenbart vil anses som støtende å nekte å motta en dyrere gave, for eksempel av kulturelle årsaker, kan gaven godtas. Dette skal rapporteres til din leder og til Compliance@bama.no med det samme, og gaven vil være BAMAs eiendom.

Eventuelle reise- og oppholdskostnader for BAMA-ansatte knyttet til representasjonsarrangementer skal betales av BAMA. Tilsvarende skal også våre leverandører og andre forretningspartnere betale sine egne kostnader for reise og opphold. BAMA skal i den grad det er mulig sørge for at gaver og arrangementer er i tråd med retningslinjene til mottakerens egen organisasjon.

Gaver og representasjon, inkludert tilhørende reiser, skal alltid være forretningsrelaterte, moderate og rimelige i verdi. Slike aktiviteter skal ikke gjennomføres på regelmessig eller repeterende basis og skal aldri ha som hensikt å påvirke en forretningsbeslutning eller å gi inntrykk av å skulle gjøre det. Alle aktiviteter som omhandler gaver, representasjon og tilhørende reiser skal dokumenteres for å tydelig vise det legitime forretningsmessige formålet og kostnaden/verdien. Slik dokumentasjon skal oppbevares lokalt, typisk som del av regnskapsbilag, og kunne fremvises på forespørsel.

Når vi utveksler vareprøver, skal omfanget og mengden prøver ikke gå utover det som er nødvendig for å gjennomgå og skaffe kjennskap til produktet. Enhver utveksling av vareprøver som overstiger dette nødvendige omfanget, vil bli betraktet som en gave.

Sponsorat og veldedige donasjoner utgjør potensielle risikoer knyttet til interessekonflikter og misligheter. Eventuelle sponsorat eller veldedige donasjoner skal derfor alltid følge BAMAs formelle godkjenningprosesser. BAMA forbyr sponning og veldedige bidrag knyttet til et politisk parti eller en politiker, eller på annen måte av politisk karakter.

Hva betyr det for meg?

- Gaver skal som hovedregel kun være høflighetsgaver eller reklameartikler av beskjeden verdi.
- Sørg for at aktiviteter knyttet til representasjon og arrangementer er hensiktsmessige og står i forhold til den tilhørende forretningsaktiviteten. Kostnader for reise og opphold skal dekkes av hver av partene.
- Sørg for at gaver eller arrangementer er klart akseptable også i andres påsyn, og at de tilbys eller mottas i full åpenhet.

Dersom du er usikker og står overfor et etisk dilemma, kan du søke veiledning som beskrevet i avsnitt 1.3. av disse Etiske retningslinjene.

3.8 Vi forplikter oss til rettfærdig konkurranse

I BAMA er vi forpliktet til rettfærdig og åpen konkurranse. Vi skal under ingen omstendigheter delta i ulovlig prisrigging, ulovlig markedsdeling eller annen opptreden som hindrer, begrenser eller ødelegger konkurransen i strid med gjeldende konkurranselover. Våre produkter skal være riktig og rimelig priset og ikke rettet mot å skvise ut våre konkurrenter.

Deling av visse opplysninger kan være skadelig for konkurransen og i strid med konkurranseregler. Vi er alltid forsiktige med å håndtere informasjon, og vi følger de ekstra begrensningene som vi er pålagt for hva vi kan dele med våre kolleger og eksternt.

Hva betyr det for meg?

- Ikke del eller søk å innhente sensitiv informasjon om en forretningsenhet utenfor ditt ansvarsområde. Håndter all sensitiv informasjon med forsiktighet.
- Ikke delta i samarbeid om priser, deling av markedet eller samarbeid om anbud med våre konkurrenter.
- Sørg for å lese og følge veiledningen i konkurransehandboken.
- Vær forsiktig og søk råd fra legal@bama.no når du planlegger nye forretningsaktiviteter eller skal gå inn i nye markeder.

3.9 Vi beskytter vår virksomhet, eiendom og eiendeler og rapporterer korrekt og nøyaktig

I BAMA er vi sannferdige i vår omgang med hverandre, våre kunder og andre forretningspartnere. Vi deltar ikke i ulovlig, uredelig eller villedende praksis for å oppnå noen form for økonomisk fordel.

Svindel refererer til en persons forsettlig uærlige oppførsel med det formål å oppnå en ulovlig fordel, vanligvis en økonomisk fordel. Det innebærer villedende praksis som å forfalske eller skjule informasjon, forfalske dokumenter og signaturer og/eller misbruke midler til personlig vinning.

Vi er ansvarlige for å ivareta og bruke BAMAs eiendeler på riktig måte. Vi bruker ikke BAMAs eiendeler til personlige formål uten forhåndsgodkjenning.

BAMAs forretningsinformasjon vil bli kommunisert nøyaktig og fullstendig, både internt og eksternt. Vi følger anerkjente regnskapsprinsipper og registrerer alle transaksjoner transparent. Våre utbetalinger foretas mot faktura, basert på reelle avtaler mellom BAMA og den aktuelle leverandøren eller

forretningspartneren. Vi klassifiserer transaksjoner riktig i våre regnskap, og vi prøver ikke å omgå interne og eksterne krav. Vårt regnskap skal tilgjengeliggjøres åpent og transparent til interne eller eksterne revisorer.

Hva betyr det for meg?

- Utfør alt ditt arbeid for BAMA med fullstendig ærlighet og integritet.
- Følg alle relevante prosesser og prosedyrer for forpliktelser, transaksjoner og betalinger, i tråd med dine godkjente fullmaktsnivåer.
- Beskytt BAMAs eiendeler, og bruk dem kun til reelle forretningsformål.

3.10 Vi følger regelverk knyttet til sanksjoner og eksportkontroll

BAMA er forpliktet til å overholde gjeldende nasjonale og internasjonale sanksjonsregimer og regelverk for eksportkontroll. Sanksjoner og eksportkontrollregler er komplekse, så hvis du er involvert i en transaksjon eller forhandlinger med enheter eller enkeltpersoner som er spesielt underlagt slike regler, bør du kontakte Compliance@bama.no eller Legal@bama.no for råd.

3.11 Vi forplikter oss til å forhindre hvitvasking og skatteunndragelse

I BAMA er vi tydelige motstandere av alle former for hvitvasking og skatteunndragelse, og vi vil overholde alle gjeldende lover. Vi vil gjøre vårt ytterste for å forhindre at økonomiske transaksjoner der vi er involvert, blir brukt til hvitvasking av penger eller skatteunndragelser. Vi tolererer ikke tilrettelegging for skatteunndragelse eller hvitvasking hos BAMA, og heller ikke av leverandører, forretningspartnere eller andre som handler på våre vegne.

Hvitvasking av penger er prosessen med å skjule utbyttet av kriminalitet for å skjule dets ulovlige opphav. Dette er ulovlig og støtter andre kriminelle aktiviteter, inkludert narkotikasmugling, terrorisme, korrupsjon, menneskerettighetsbrudd og skatteunndragelse. Skatteunndragelse er en ulovlig praksis der en person eller virksomhet unnlater å betale sin faktiske skatteforpliktelse.

Hva betyr det for meg?

- Inngå alle avtaler og finansiell aktivitet med full åpenhet og i tråd med standard prosesser. Alle transaksjoner skal være tydelig dokumentert i regnskapet.
- Vær oppmerksom på og utvis forsiktighet med eventuelle uvanlige forespørsler knyttet til betalinger, fakturering og bankordninger samt uvanlig skattestatus for leverandører og forretningsforbindelser.

3.12 Vi beskytter og behandler vår informasjon konfidensielt

Det er avgjørende at våre eiere, ansatte, kunder, partnere, myndigheter og andre har tillit til BAMAs informasjonshåndtering. Vi har alle et ansvar for å forhindre uautorisert tilgang til BAMAs konfidensielle informasjon. Vi skal også sørge for at personopplysninger, f.eks. informasjon om identifiserte eller identifiserbare personer, kun blir behandlet (samlet inn, brukt, lagret, overført etc.) for berettigede formål og i samsvar med BAMAs retningslinjer for personopplysninger. Informasjonen skal

ivaretas og sikres gjennom hensiktsmessige tekniske og organisatoriske tiltak, som tilgangskontroll, kryptering og passordbeskyttelse.

BAMAs informasjon skal alltid være korrekt klassifisert, beskyttet og tilgjengelig for forretningsbehov. BAMAs IT-infrastruktur skal brukes til forretningsformål og aldri misbrukes til å utføre ulovlige eller uetiske aktiviteter. Privat bruk av BAMAs IT-systemer skal begrenses til et minimum og ikke ha noen negativ innvirkning på kostnader, IT-sikkerhet eller produktivitet. Cyberangrep og ondsinnet aktivitet er en kontinuerlig trussel, og bruken av våre IT-løsninger og utstyr kan overvåkes for å avdekke slik risiko.

BAMAs immaterielle rettigheter (IPR) består av enhver forretningside eller informasjon som BAMA eier, for eksempel merkevarer, unike produkter og annen proprietær informasjon. Disse verdiene skal ivaretas og forvaltes i BAMAs beste interesse. På samme måte skal vi vise respekt for andres tilsvarende verdier.

Hva betyr det for meg?

- Sørg for at informasjon er korrekt klassifisert og kun deles med autoriserte personer, både internt og eksternt. Unngå å snakke om konfidensiell BAMA-informasjon på steder der du kan bli overhørt, for eksempel på reise eller på offentlige steder.
- Behandle personopplysninger kun for berettigede formål og sørg for at du har et juridisk grunnlag for behandlingen. Del data kun med de som har behov for det, og i tråd med relevante sikkerhetstiltak, som passordbeskyttelse, kryptering og anonymisering.
- Vær oppmerksom på cyberangrep og ondsinnet aktivitet, som phishing, på BAMAs IT-infrastruktur, og rapporter umiddelbart eventuelle hendelser til IT-avdelingen.

3.13 Vår offentlige kommunikasjon er konsistent og gis ut fra de som er utpekte representanter

Åpen og ærlig ekstern kommunikasjon er viktig for BAMA, og vi vil kommunisere på en korrekt og konsistent måte. Uttalelser på vegne av BAMA skal derfor kun gis av utpekte representanter.

Vi må alle utvise god dømmekraft når vi deltar i sosiale medier eller andre kommunikasjonsplattformer, og sørge for at våre personlige meninger ikke oppfattes som BAMAs meninger.

Hva betyr det for meg?

- Ikke kom med uttalelser på vegne av BAMA, med mindre du er autorisert til det.
- Vær oppmerksom på sikkerhetsrisikoen på sosiale medier, og del ikke konfidensiell informasjon om BAMA.
- Vær alltid respektfull overfor kolleger, leverandører, forretningspartnere og andre på sosiale medieplattformer.

Alltid husk

Hvis du har spørsmål om innholdet eller forståelsen av disse retningslinjene, snakk med din leder eller kontakt følgende for veiledning:

- Compliance@bama.no
- Legal@bama.no
- HRpost@bama.no

Hvis du har observert eller hvis du er bekymret for potensiell mislighet eller potensielt brudd på disse Etske retningslinjene, vær så snill å **SI FRA!**

BAMA oppfordrer deg til å gi oss beskjed om eventuelle kritikkverdige forhold slik at de kan løses. En sak som blir rapportert skal håndteres med integritet og profesjonalitet, og vi vil aldri tillate gjengjeldelse mot noen som rapporterer en bekymring i god tro.

BAMAs **SI FRA** varslingskanal: <https://www.bama.no/om-bama/varsling/>.